

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

AZ ÉRSEKJÁRVÁRVIDÉKI RÓMAI KATHOLIKUS NÉPTANÍTÓ-EGYESÜLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik a szorgalmi időben minden hó 15-én s 30-án

Előfizetési ár:

Egy évre . . . . . 2 frt

Félévre . . . . . 1 frt

Egyes szám ára . . . . 10kr.

Szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Komlóssy Ferencz.

Főmunkatárs: Zelliger Alajos.

Hirdetési díjak: Bélyegilleték 30 kr. Egy kéthasábos péfűsorért 10 kr.

Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népevelő” szerkesztőségére címezve Budapestre (VII. Hársfa-utca 6. sz.) küldendők.

TARTALOM: A gyermekek ártatlanságának megőrzéséről. Ginzéry Nándor. — A tanító magatartása hivatalában és azon kívül. Bielek Károly. — A mellékleten: Ápoljuk az erkölcs és vallás meleg ágát, a szívet. Tüske Endre — Tárcza: Csevegés a tanév elején. Mosonyi. — Irodalom és művészet. — Vegyes. — 12-ik kimutatás a Zelliger József síremlékére begyűlt adományokról. — Hirdetések.

A gyermekek ártatlanságának megőrzéséről.

Nincs tán szomorúbb látvány, mint egy az erkölestelenség szolgálatában álló, bujaság által elgyengült ifjút látni. Azon kötelmeknek kellene most megfelelnie, melyeket családja s hazája tőle méltán vár — s ő? Bár csak önmagát tudná fenntartani. Ereje ki van merülve; teste elgyengülve; szelleme minden megerőltetésnél ellankad; szívé kielégítetlen vágyak töltik be.

Szülők s hazám tanítói! Láttatok már bizonyára ilyen önhibája folytán tönkrement embert s gondolatok-e fiatal, még ártatlan gyermekeitekre? Nem reszkettetek-e annak meggondolásánál, hogy őket is valaha ily alakban láthatjátok — akkor, midőn a nevelésükre fordított szorgalom gyümölcseit szedni akarjátok? Tudom, a tudat, hogy a veszedelmet elhárítani nem kísérlettétek meg — megőszítene benneteket s látván száználomra méltó gyermeketeket, lelkiismeretek nem hagyna nyugodtan — folyton zaklatna. Hogy tehát e hiba súlya reátok ne essék — legnagyobb szorgalommal legyetek gyermekeitek ártatlanságának megőrzői.

Ehhez legelső sorban szükséges, hogy gyermekeitekét folytonos felügyelet alatt tartsátok. Nem azt értem ez alatt, hogy folyton mellettük legyen az ember. Jól tudom, hogy ezt tanácsolni könnyebb, mint megtenni. A szülők hivatása ezt sokszor nem engedi. Tehát nem folytonos helyi jelenlét, mint inkább a szellem jelenléte az, melyet

gyermekeitekre fordítani szükséges. Legyünk azon, hogy idejekorán megismerkedhessünk természeti hajlandóságaikkal és vigyázzunk az első ártatlan nyilatkozataikra. Ismételt megfigyelések után a történet nyilatkozatokhoz mérve alkalmazzuk aztán tanításunkat. Kerülni kell mindent, a mi által ártatlanságuknak most vagy a jövőben ártatnánk. A legfinomabb sértés is veszélyes ilyenkor s nem ritkán a legdurvább erkölestelenséghez vezet. Az ártatlanságnak mindig mint természetes dolognak kell előttük látszania.

Tartsátok szemmel gyermekeitek társalkodását; gondolatok időtöltésük mikéntjére; kérdezzétek ki beszélgetéseik felül. Ne hagyjátok a cselédek folytonos felügyeletére és vigyázzatok, hogy ezekkel bizalmas lábon ne álljanak.

Tartsuk a gyermekeket folytonos tevékenységben. Evvel ismét nem azt akarom mondani, hogy őket mindenkor komoly munkára serkentsük, nekik mindig valamit tanulni adjunk. Ezt gyermektől kívánni sem lehet. A felnőtt ember sem foglalkozik mindig komoly dolgokkal, annál kevésbé követelhetjük ezt gyermektől, ki a komoly foglalkozás becsét nem is ismeri. Oly foglalkozásokról kell tehát gondoskodni, melyek képességeikkel arányban vannak, melyek által gondolatkörük tárgul s a melyben kellemes változatosságot lelnek. Ez az ártatlanság megőrzésének egyik hasznos szere, különösen ha vele a testet foglalkoztatjuk s neki szabad mozgást engedünk. Mennél jobban edződik a test, annál jobban távolíttatnak el az ártatlanságnak annyira káros benyomások.

Foglalkoztassuk szellemüket is s olyan dolgokkal mulattassuk őket, melyek figyelmüket magára vonják. Ez gondolkozásra szoktatja őket. Rendesen oly ember él feslett életet, ki még nem érzett tiszta szellemi gyönyört s a ki nem tud foglalkozni.

Serkentsük tevékenységüket az által, ha nagy ritkán megdicséjük vagy megjutalmazzuk őket. Hogyha a foglalkozási kedv mellett a becsületvágy is felébred bennök, úgy alig hiszem, hogy alacsony szenvedélyek rabjává válnának.

Szoktassuk továbbá gyermekeinket szigorú életrendre és mértékletességre. Legyenek rendesek foglalkozásaikban — az öltözködésben tiszták — az evés s ivásban mértékletesek. Nem szükséges mindent megízlelniök, fűszeres ételek s tüzes italoktól tartóztatni kell őket. Nem szabad soha csupán a jó íz kedvéért enniök s az ételekből bőven venni. Az alvás ne tartson igen soká s soha se engedjük meg, hogy reggel az ágyban ébren töltsék az időt.

Ginzery Nándor.

A néptanító magatartása hivatalában és azonkívül.

Míg a férfiú hivatásának eleget tesz, míg az eleje mért határokból ki nem lép, míg magát a kelletténél többre vagy kevesebbre nem becsüli: addig eredményesen működik és ha nem is min-

den embernél, de legalább azoknál, a kik őt ismerik, tiszteletnek és becsülésnek örvend.

Igy van ez a néptanítóval is.

Míg a néptanító a tisztességes emberhez és férfiúhoz méltatlan módon nem csúszik vagy mászik, míg önmagát kelletténél többre nem becsüli és míg hivatalában lelkiismeretesen előre halad s kötelességeit is kellőleg betölteni iparkodik: addig álláspontján szilárdan és tisztességesen áll, érdeemes a tiszteletre s közbecsülésre; amint azonban hivataláról a neki okvetlenül szükséges tiszteletéről, tekintélyéről megfedezkedik, vagy többet tart magáról, mint amennyi állásával jár, maga alatt vágja a fát és bukik.

Minden állásnak, hivatalnak, van saját, speciális jelleme.

Ha a katonatiszt gyáva, finnyás, kislelkű, megvetéssel fordul el tőle a világ; azonban büszke, uralomvágyó, tiszteletére s becsületére nagyon sokat tart, mert — azt gondolja — az országvilág jóléte részben az ő kezeiben van letéve, a világ őt ilyennek akarja, azért tiszteli s becsüli, ha sokszor nem is őszintén, legalább vélt hatalmának hajlong. Milyen különbség van ha azonban egy katonatiszt és egy néptanító között!?

A néptanítónak azonban a népnél mélyen gyökerezett doktrínák szerint: alázatos, nyájas, szelíd, szolgálatkész, báránnytürelmű, mindennel megelégedettnek és mindazok alázatos szolgájának kell lennie, a kik neki, véres verejtékén kiérdemelt fizetését, (legtöbbnyire azonban tartozását) oly nehezen fizetik. A világ azonban mit sem törődik avval, hogy agyon tapostatik és elnyomatik, némely nyomorult és alávaló élceskedő, a néptanítót még

T Á R C Z A.

Csevegés a tanév elején.

Benne vagyunk már a kerékvágásban. Föl van húzva a tíz hónapig járó óra. Közel egy hónapja jár már — reméljük, hogy pontos lesz — hisz' 5 álló napig tartott míg felhúzták! Pontosnak kell lenni az óraműnek, a gépnek, mert pontos a masinisztája — a tanítószemélyzet. Bizony pontos, mert annak kell lennie. A tanítóra nézve nincs rossz idő, nincs családi baj, nincs betegség — mert nem szabad lenni. Ő pontosan kapja a fizetését — de pardon! erről a *kényes* pontról, főleg a vidéki tanítókat illetőleg, hallgatni kell; azért hát beszéljünk másról. Jár a felhuzott óramű álló tíz hónapig, jár hűségesen, jár pontosan, de — nem zakkol. Zajtalanul, csendesen, egészen hivatásuknak élve végzik a tanítók nehéz feladatukat, a népnevelést.

Népet nevelni! nagy szó az, uraim, nagyon nehéz feladat, de nemes munka, mely megérdemli a fáradságot. És talán hálátlan munka ez? Ko-

rántsem. Lehet, hogy hálátlan az egyes részekben, de egészben véve megnyugtató. Vagy nem vigasztaló, enyhítő tudat-e az, ha a tanító 80—100 vagy, több évet véve 1000—2000 leendő honpolgárról elmondhatja: nekem köszönheti a tudományát!

Szinte látom, hogy egynémely t. olvasó mint huzza félre száját egy gunyos mosolyra. De én azt kérdelem, hogy ha a nagy államférfiak és miniszterek tetszelegnek maguknak azzal, hogy e vagy ama hivatalnok az ő *kreaturájuk*, nem sokkal büszkébben mondhatja-e a tanító neveltjeiről, hogy ő csepegtette beléjük a tudás alapelveit?

Célzatosan használtam e szót „neveltjeiről“, e helyett, „tanítványairól“ hogy áttérhessek arra is, amit sokan kétségbe óhajtanának vonni, hogy t. i. a tanító nemcsak tanítja, hanem egyuttal neveli is a gyermeket. Igen is neveli. Sőt többet mondok: először — de hagyjuk el a száraz először — másodsorban, azt mondom, hogy a tanító több gondot fordít a gyermekek nevelésére, mint saját szülei (a miveletleneknél, pedig a népiskolás gyermekek nagy része onnan kerül ki) és azt is mon-

elméskedése tárgyául is választja, naptárakban, újságban, regényekben és szindarabban lefordván, elrútitván hivatalát, foglalkozását ocsmány beszédjével s karikatúrával úgy annyira, hogy rajta mi sem marad épen és sokszor erényeit is eltagadja.

Csoda-e aztán, hogy a műveletlen, nyers, elfogult nép nem tudja megbecsülni és tisztelni a tanítót és az egész iskolai tanítást s tanulást csak haszontalan dolognak tekinti!?

Ennek következménye többnyire az is, hogy a nép, ha karhatalommal nem köteleztetnék az iskolák föntartására, nem gondoskodnék róluk. ahogy tényleg nagyon nehezen gondoskodik is. Bizony, bizony, még mindig nagyobb gondot visel a marhák, mint a lelkek, a gyermekek pásztoráról. (Tisztelet, becület a kevés kivételnek!)

A nép, nevezetesen a falusi és kisvárosi tanítók helyzete, dacára a mindenféle szép, de csak is türelmes papíron levő törvénynek, utasításnak, rendeletnek, a népoktatási állapotunkra vonatkozó túlhajtott magasztalásoknak stb. stb. még mindig sajnálatra méltó...

S miért...?

Mert a tanítók átaljában a régi, de jogos panasz szerint, nemcsak nyomorultan vannak díjazva, hanem helyzetük jobbrafordultára, nekik tenniök, sőt reményleniök sem szabad semmit, mert a tanítók úgy az intelligencia, mint a nép szemében is még mindig fölösleges, mostoha tényezőnek tekintetnek; mert a néptanítói hivatal, más hivatalok módjára rendezve nincsen s rendbehozataláról, rendszeresítéséről senki sem gondoskodik; végre pedig, mert ezen körülmények között még maguk a tanítók is sokszor kifogásolható, szög-

dom, hogy a gyermekekre fordított gond egyenlő-kép oszlik meg a tanítás és a szorosan vett nevelés között. Legalább amely tanító tervszerűleg működik, annál így áll a dolog. Megjegyzem még, hogy nevelés alatt nem *pusztán* a fegyelmezést értem, bár elismerem, hogy ez annak egy fontos tényezője.

De ha már óraműnek mondtam az iskolázást, maradjunk a mellett. Közbeszúrom itt, hogy „minden hasonlat sántikál” — én csak azért mondom az iskolázást óranak, mert pontosan teljesíti feladatát és korántsem mintha lelketlen, gépies volna működése.

Tehát az óraművet vettem fel hasonlításul. Az óramű kerekeire is ügyelni kell, hogy meg ne bomoljanak -- annyiban fontos a fegyelmezés. De hogy az iskolai nevelés nem *pusztán* a fegyelmezésből áll, azt úgy hiszem, tanítók előtt fölösleges bizonyítani.

De ha már *bizonyosságról* van szó, hát kérem annak megvan a maga *bizonyossága*, hogy valamint a gyermeknek minden pontban — úgy az utcai, mint a házi, iskolai és templomi viseletre nézve — nevelésre van szüksége, úgy a tanítónak mindenféle-

letes ténykedéseikkel s állásukhoz nem illő maguktartásukkal rontják, tönkreteszik magukat s ügyeiket, mi által a népnevelésügy, jobban mondva a tanítóügy haladó szekerét, nem hogy előre tolni segítenék, hanem még visszatartják.

Hogyan lehet ezeken a bajokon némileg segíteni? Az elsőkről nem szólok most, csakis az utóbbira nézve akarok ez alkalommal egyet más röviden elmondani.

Fordítsunk magunk személyére nagyobb gondot és meggyőződünk róla, hogy jobban folynak majd dolgaink. Ismerjük meg egymást jól s tán föl fogjuk találni ezt meg azt is, mi rajtunk javulást, csiszolást kíván; mert „probet se ipsum homo”, önmagát megismerni, semmit sem eltagadni vagy szépítgetni, mindegyikünk legelső kötelessége.

Ezen cikkemmel nem akarok más elérni, mint azt, hogy a néptanító, a szó legszorosabb értelmében néptanító legyen és hogy az őt megillető tiszteletet élvezze. Igaz, hogy követelésekkel lépek elő hozzátok, kedves kartársak! Nem hozom meg ugyan azt, amit még mindnyájan nélkülözünk, t. i. illendő és tisztességes ellátást családoknak; nem hozhatom azt, mert az nem áll hatalmamban, csak óhajomat akarom kifejezni, hogy hivatásukat kellőleg ismerő kartársaim, ezt és szíjazt, tehetségeikhez képest, tegyék.

Ha követelni is fogok, nincsen szándékom úgy tenni, mint a világ velünk tesz: folyton, folytonosan követelni a tanítótól, hogy ennyit meg annyit végezzen s tegyen anélkül, hogy az a világ megfontolná azt: valjon milyen jutalom árán dolgozzék is a tanító, valjon az ő tanító organista-

kép — szeméjársával, mozdulataival, szavaival és főleg tetteivel nevelnie kell a gyermeket. „Tettei” alatt nem a tettegességet értem, hanem a példaadást — kérem tehát szavaimat félre nem magyarázni.

De mindig az óramű jár az eszemben. Annak u. i. van egy központi nagyobb kereke, mely után a többiek igazodnak — az igazító — *igazgató* — kerék. Tessék ezt úgy értelmezni, a mint tetszik, bár megvallom, hogy én a szívet értem alatta — ha a szív kereke jól jár, a többi könnyű irányozni. Vagyis azt mondom, hogy főgondot kell a szív-nemesítésre fordítani. „Szív és ész”, nem pedig „ész és szív”, főleg a leány-növendékeknél. Szerintem a tanítónak nem tanítania és nevelnie kell, hanem nevelnie és tanítania, vagy még jobban mondva, nevelve kell tanítania.

És végül még egyszer a hasonlat. T. i. tiltakozom a hasonlat olyatén alkalmazása ellen, mintha az iskolák óraműjénél is *kenni kellene a kerekeket*.

Mosonyi.

kántori stb. terhes állás illően, megfelelőleg jutalmaztatik-e vagy nem!? Egy néhány év előtt nem követeltek annyit a tanítóktól, mint most és mégis, a meglehetősen nagy követeléseknek dacára, csak itt-ott javultak a jövedelmek.

Én, ahogy mondtam, következő soraimban követelni fogok valamit tőletek kedves kartársaim! bár kamráitokat meg nem tölthetem; beszélni fogok, mint testvér testvéreihez őszintén; kedves kartársaimhoz, a kiket becsülök és tisztetek és a kikről meg vagyok győződve, hogy nekik is szívkön fekszik a tanítóság tisztességes helyzete.

Fogjunk tehát hozzá önerőnkől, hogy saját magunkból megerősödjünk s az által hasznot hozunk egyházunknak és nemzetünknek.

Hogyan tartsuk magunkat hivatalunkban? Legszívesebben: legyen a tanító teljes öntudattal hivatása fontosságáról; bírjon tanítói öntudattal. Igaz ugyan, hogy ha jövedelmezőbb volna a tanító állás, bizonyos több volna az öntudatos, ügybuzgó tanítók száma, mert hiába: jejunus stomachus student eo minus. — Mostanáig azonban a tanítói nyomorúságra nagyon kevesen határozták el magukat önkényt, jóakarattal, hanem rendszeren körülményeik kényszerítették arra, hogy a deszkaszál után nyuljanak ama ismeretes mondás szerint is: quem dii odere, paedagogum fecere. Pedig ilyen kényszerített, muszáj-tanítónak nincsen öntudata hivatásáról, mindent a régi mód szerint végezvén, mint a hogy évek előtt, a hosszúkaputos schulmeisterek s mestramok tettek. A ki azonban az emberiség iránti szeretetből tökéltte el magát a tanítóságra, az mindenestre átnézett a tanítói élet redőin és jól tudja, mi a tanítói hivatal és milyen a jutalma.

Az emberiség iránti szeretetből hivatalát magára vevő tanító azon öntudatban él, hogy az ő fáradságos munkája a vallásosság, erkölcsösségnek, gyöngédségnek s az emberiség jólétének a forrása.

A tulajdonképeni s igazi vallásosság nélkül az emberiség meg nem állhat s meg nem maradhat, a mi avval bizonyítható be, hogy a mely nemzet, a pogányság korában, a vallásosságot egészen elvetette, odaadván magát világiasságnak, tönkrement, elveszett. Tény, hogy egy keresztény nemzet sem írtatott ki a világ felületéről, mert őt a vallásosság az erkölcsösség határain belül tartja. A vallásosság féken tartja az emberiséget, hogy erkölcsötlenységnek, féktelenségnek, zabolátlanságnak s nyilvános erőszakoskodásnak ne adja magát; felsegíti őt a nyerseségből, műveletlenségből; ő megbarátkoztatja az isteni mindenhatósággal; előkészíti a jövő életre; a földi élet meredek ösvényeit egyengeti, keserűségeit pedig édesgeti.

A vallásossággal azonban kezefogva jár a nemzetiség is és pedig minden, alvásból fölébredt nemzetnél. A vallásosság csupán csak egyik fele a szellemi életnek és viszont, egyedül a nemzetiség, szintén csak egyik fele a szellemnek, mindkettő azonban szép, magasztos működésében áldott egyiséget képez. Ezen, olyan drága két kincs: a vallá-

sosság és a nemzetiség, a tanító kezében van letéve. A mely tanító ezeket okszerűen műveli, ápolja, fejleszti, az öntudatos tanító.

Erkölcösség nélkül sem állhat fen az emberiség. Az erkölcsösség alatt értem az erkölcsök tisztaságát úgy, a hogy a vallás parancsolja; értem az ember azon jellemelt magatartását, mely szerint képtelen valami rosszat s illetlent véghezvinni. Ilyen erkölcsösségnek az alapját tenni, minden öntudatos tanító kötelessége.

A gyermeknek szíve lágy mint a viasz; elfogad az minden benyomást, behatást önkénytelenül; a gyermeki szív termékeny talaj, a mely minden magot elfogad és növeszhez vezet; azért tiszta irányt adni a gyermek lelkének, megetetni és itatni a gyermeket a tiszta szellemmel, az fekszik a tanító hatalmában, mert ő első, speciális vezetője, útjának kalauza.

És mit szóljak nemzetünk, népünk jólétéről? Addig, míg nemzetünkben a zsidóság annyira el nem hatalmasodott, nem kellett a papságnak és a tanítóságnak annyira a nép jólétére, tulajdonára figyelnie, miután nem volt olyan nagy száma azoknak, a kik őt keresetétől és tulajdon szorgalmának gyümölcsétől, annyi ezerféle csalmódra megfoszthatták volna. Most azonban okvetlenül szükséges, hogy a tanító serdültebb tanítványainak megmuntassa azt, hogy most a világon a gondolkodás, az ész, az ítélőerő, észkövetkeztetés és a spekuláció szelleme uralkodik; (a csalásról, fufang, protekció stb.-ről szépen hallgasson), hogy egyedül a kézi, fáradságos munkájával keveset keres, minek folytán szükséges, hogy az iskolában úgy művelje magát, mint a zsidó, annyit tartson és adjon iskolákra (de csakis elemiekre) mint ez; többet és jobban kell számolnia tudnia, mint azelőtt; tanuljon írni saját irányával stb. stb. — Ha ezt mind népünk meg nem teszi, örökké a spekuláció rabszolgája marad. Ő munkálkodni, fáradozni fog, savót fog inni, a tejfölt pedig más szedi el tőle.

Csak tekintsünk körül, kedves Kartársaim! a népünk közt levő kereskedelem hogyan került a zsidók kezeibe, a kocsmákat hogyan foglalták le mind és miképp foglalják le a mesterségeket is, és népünk? oh szegény! az lefelé halad, tönkre megy, elcsenevész.

Ezen körülményeket azonban tulajdonítsa a nép maga magának, hisz látja, miként áll a dolog, minek rohan az örvénybe. Miért nem tanul népünk a zsidóktól, hogy a művelődés, okosság, életrevalóság, biztos, jó kamatot hozó tőke, a tudatlanság pedig nyomorúság s inséges sanyarúság. Népünk, nemzetünk miért nem ad annyit az iskolákra (mindig csak az elemieket gondolom) mint a zsidók?! Tudja a jó Isten! Hanem elég. Az öntudatos tanítóra igen nagy feladat vár, hogy ezen rosszat nemzetétől, lelkiismeretes tanítása, nevelése s vezetése által elhárítsa.

A gyöngédség és az emberiség iránt nyilvánuló nemes érzelmet csakis az iskolában lehet felköltetni. Azért nem elegendő, hogy a tanító, a gyer-

mekeknek, csak feladatokat adjon és a megtanul-
takat kihallgassa, hanem kell, hogy a reábizott
fiatalságot, atyai beszédjével, kedves intésével a
gyöngédség és az emberiség iránt nyilvánuló nemes
érzelemre buzdítsa, vezesse; kell, hogy a fiatalságot
a nyerseségtől és a rossz szokásoktól leszoktassa
és a hol csak alkalma nyílik, a gyöngédség érzel-
meit felköltse.

Nyilvánvaló dolog, hogy ezt csak öntudatos
tanító teheti, mert jól tudja: hogy minden tanítói
működése főképpen abból áll, hogy okos, értelmes
s gyöngéd beszédjével a gyermekeket nevelje, tiszta,
nemes irányt szabjon nekik, mert a pálcza már a
rabra sem való.

Az öntudatos tanítónak a másik jele: lelki-
ismeretesség a hivatalában.

Már említettem volt ugyan, hogy nem nagy
csoda, ha sok tanító (tisztelet, becsület a kivéte-
leknek) nem valami buzgón forgolódik hivatala
körüli, mert szakadatlanul az ínséggel s nyomorú-
sággal kell küzdenie és mérköznie. A kinek min-
denekelőtt arról kell gondoskodnia, hogyan csilla-
pítsa le éhező gyomrát, hogyan elégítse ki ház-
belieit, hogyan ruhazza magát s övét: bizony ott
nem igen lehet szó a lelkesültségről s a gondolat
nem lehet a lelkiismeretes tanítás-nevelésre irá-
nyítva.

Azonban, míg a tanítók sorsa meg nem javul,
arról, ha *önmegtagadásunk árán is*, gondoskodnunk
kell, hogy magunknak és hivatalunknak tiszteletet,
közbeesülést kiérdemeljünk, hogy a nép, úgyszólván
rákényszerítessék annak belátására, hogy bizony
a napszámos méltó megérdemlett zsoldjára, fize-
tésére.

Azért hozzáfog az öntudatos tanító, hogy a
legjobb tehetsége s ereje szerint lelkiismeretesen
oktassa, nevelje, vezesse a reábizott fiatalságot,
mindig arra gondolván, hogy működéséről Isten-
nek, saját lelkiismeretének és a népnek számadással
tartozik. Ha el nem hanyagolja magát, ha nem
lesz az iskolának csak egyszerű napszámosa, hanem
mindig gondolni fog az egyház életébe mélyen be-
nyúló —, a nemzet életébe messze s hatalmasan
kiható álláspontjára, úgy a fiatalságot szeretetből,
odaadással, hűen, lelkiismeretesen fogja tanítani-
nevelni; mint hű, igazi pásztor fogja nyáját ve-
zetni, oltalmazni.

Se baj, ha mindjárt nem is látja működésének
gyümölcsét; jó, szívélyes szava csak később, —
néha már csak akkor, ha esontjait a föld fogja
földni, — hoz gyümölcsöt. A gyermek hamarabb
és könnyebben vesz emlékezetébe valami jót, mint
konok, nyakas vén ember. Ép azért, amit teszünk,
azt tegyük lelkiismeretesen, szorgalmasan; tegyünk
többet, mint amennyit tőlünk követelnek és tegyük
azt duzzogás-morgás nélkül, jó kedvvel, mindig
azonban tekintettel a mi egészségünkre.

Boldog nemzet, a melynek lelkiismeretes tanítói
vannak; átkozott, a gyalázat sarába letiprott nem-
zet, a melynek tanítói csupán egyszerű napszám-
mosok!

A tanítói öntudatosság harmadik jeléül akarom
a könyvek olvasását fölhozni.

A régi időkben, midőn nemzetünk még mély
álomban volt elmerülve, a tanítóság sem álmodott
arról, hogy önművelődésére könyveket szerezzen s
vegyen, mert mindegyik csak azon talentommal
gazdálkodott, melyet még tanulási ideje alatt szer-
zett magának, meglevén róla győződve, hogy az
neki, az egész tanító-nevelői időtartamára teljesen
elegendő, ha a retorikai figurákat megnevezni
tudta. De nagyon változtak az idők és ezekkel
a tanítóság is. Most alig van nemzet, mely nép-
oktatásának tökélyesítésére s szélesítésére nem
törekednek. Most a tanítás s nevelésre vonatkozó
könyvek számszámra is kaphatók. Most a haladó,
jóravaló tanító szégyenlené magát, ha szakkörébe
vágó jó munkák által magát nem tökélyesíthetné
és ha a könyvek olvasásából csak nagyon keveset
is használhatna fel az iskola számára, mégis szerez
és olvasgat könyveket, hogy hivatalához mértén
művelődjék. Mert ha ezt nem tesszük, bünt köve-
tünk elállásunk méltósága ellen. És, miután a mos-
tani világban a gyermekeknek is kell többet ta-
nulniok, mint valaha, úgy nekünk is elmaradhatlan
kötelességünk, hogy teljkorunkban is folyton ta-
nuljunk s magunkat műveljük. „A jó pap és tanító
holtig tanul; — vak nem vezethet világtalant“
tartja a közmondás.

Hála az égnek, hogy paedagogiai és más tu-
dományos munkákban nem szűkölködünk, sok
helyen iskolai és egyleti könyvtáraink is vannak
(igyekvő tanító a privát könyvtárakat is igénybe
veszi), csak ne idegenkedjünk az olvasástól s az
önművelődéstől, mert megpenészesedünk.

Rajta tehát! kedvvel a munkába és nem lesz
a tanító a világ elvetemedettje, nem fog szolgálni
az érzéketlen s esztelen élvezkedők gúnyolodásá-
nak céltáblájául, mert műveltségével bedugja a
gúnyolodók mosdatlan száját. Máskép bizony nem,
mert most a világ csak műveltség, no, meg a pénz
előtt hajlong. Sajnos, hogy ez utolsóról minálunk
szó sem lehet, hanem annál inkább az előbbiről.
A valódi, igazi műveltségre nagy szükségünk van,
ha hivatalunknak tiszteletet s megbecsülést aka-
runk kiérdemelni. És, eltekintve ettől, kérdem, a
világ melyik élvezete kellemesebb, mi boldogíthatja
az embert a jobban valódi műveltségénél?! Semmi!

A világon idővel mind, mind utálatossá válik
előttünk, tisztelet is, dicsőség is, gazdagság is!
(csak az igazi műveltségnek tiszta kincse boldo-
gítand minket halálunk órájáig!

Hogyan tartjuk magunkat a világban? Ami a
tanító magatartását illeti a világgal szemben, a
melyben él és a melylyel érintkezésbe jön, szük-
séges, hogy legyen mindenoldalú körültekintése s
gondossága, ha tudniillik magának tekintélyt óhajt
szerezni és azt meg is akarja tartani. Legközelebb
esik hozzá a község, a melyben működik, azért
legelőbb itt iparkodjék mindenkinek tiszteletét
kiérdemelni.

Nem tanácslom azonban, sőt óvom is, hogy a

tanító a lelkész rovására akarjon tekintélyt és tiszteletet szerezni. Csak azt nem! már maga a törekvés is rendszerint megboszúlja magát. Hisz mindakettőnek a kölcsönös szeretet, egyetértés, békesség, türelmesség, egyszóval minden jó minta- és példaképének kell lennie.

A tanító mindig föl legyen fegyverkezve azon eszközökkel, melyekkel magának tiszteletet érdemelhet ki, ezek: a hivatás lelkiismeretessége, műveltsége, tisztességes eljárása a néppel, illedelmes magatartása, sérthetetlen erkölcsössége, szilárd, férfias jelleme és illedelmes ruházata. Ime, ez azon lángoló szekér, mely egyedül viheti fel a tanítót, az őt megillető magaslatra.

A hivatás lelkiismeretességéről és a műveltségről röviden már szólottam; szóljunk néhány szót most a néppel való tisztességes eljárásról és az illedelmes magatartásról.

A néppel való tisztességes eljárás és az illedelmes magatartás alatt távolról sem értem a csunya, a férfuhoz nem méltó csúszás-mászást, nem a dölyfös, üres felfuvalkodottságot, gőgösködést, de kérkedést sem. A csúszó-mászó megtapostatik, a felfuvalkodott pedig megvettetik, gyűlöltetik. Medio tutissimus ibis; a középut a legjobb.

A mi népünk közönségesen műveletlen, durva, csiszolatlan, itt-ott nyers, azért sokszor megsérti a tanítót. Ha a sértés mély és oknélküli, akkor a tanító a törvény segélyével védelmezze s oltalmazza becsületét; ha azonban a sértés valamely, a tanító által szolgáltatott körülmény, ok miatt keletkezett, akkor okosan hallgasson; ha azonban csak durvaság, műveletlenség vagy iszákosság a következménye, hja! akkor csak húzza össze vállait és sóhajtsa fel: „Világosítsa fel őt az Úristen!”

Különben a tanító ilyen durvaságért s nyereségért soh'se szídjon senkit a nép előtt, mert az nem használna, hanem alkalmas időben, más beszéd közben adja tudtára, hogy a mit tett, azt rosszul tette. A nép ügyetlensége, műveletlensége miatt inkább sajnálatra méltó, semhogy azt azért szídni, pirongatni s különféle illetlen kifejezésekkel traktálni kellene. A tanító a néppel való érintkezése közben, mindig sokat tartson beszédjére, iparkodván mindig okosan, meggondoltan nyilatkozni és nyelvét sokszor féken tartani. Soh'se ígérjen, mit nem teljesíthet; az ígértet azonban okvetlenül teljesítse.

Bár a népet, irányában tanúsított szeretetünk folytán, nem szabad megvetnünk és gyűlölnünk, hanem mindinkább magunkhoz emelgetnünk, mégis azon lesz minden jóra való tanító, hogy a néppel a korcsában, lakodalmakon s más szokásos házi ünnepélyességeknél, poharazás közben ne cimboráljon, vele se ne igyék, se ne egyék; mert sokszor ilyen alkalmaknál soknak olyan szava is kisiklik, melyet máskülönben nem merészelne a tanító szeme közé megmondani s aztán nagyon könnyen megeshetik, hogy a gyakori kínálgatás által a tanító magasabb regiszterébe is beleömlenek, mi a nép-

nél soh'se vet szép fényt a tanítóra. Csak ettől őrizkedjünk! És, Istenem, hányan vétkeznek ez ellen!

Sokan azt gondolják, hogy ha a néppel, nevezetesen a község szájhőseivel, vagyonosabbjaival fraternizálnak, barátságosan kezét szorítanak, mindenkivel nyájasan és sohasem szigorúban (ha kell is) beszélnek, a hibákra szemet hunynak, vagy csak fejükkal bólintanak, becsületben s tiszteletben részesülnek és jó embereknek tartatnak. Nem igaz! Biz nem illik ilyen eljárás a férfuhoz! Maradjunk ugyan illedelmeseknek, nyájasoknak, barátságosoknak, de ha a szükség magával hozza, legyünk szigorúak, nyíltszívűek, feddők, nem tekintvén sem a rangra, sem pedig a gazdagságra.

Ha a tanító ezen erényekhez, még sérthetetlen erkölcsösségének és szilárd jellemének erényét is hozzáteszi, akkor hivatásának fölmentje.

A nép saját hibáit elnézi; el nem nézi azonban a fölötte álló személyekéit, mert tekintélyesebb magatartást követel tőlük. Azért azon lesz minden öntudatos tanító, hogy a sérthetetlen erkölcsösséget s jellemelt magatartást mindenkorra megtartsa s megőrizze. „Longum iter per praecepta, breve per exempla“ mondja a közmondás s ez mi velünk is úgy van; ránk fordulnak a nép szemei: azért legyünk a népnek, a közönségnek vezető világossága, lángoszlopa; nekük is kell lennünk a föld savának, mert ha a só elvész, mi lesz azután a népből?

Mi is az ő vezetői vagyunk; vigyázzunk hát, hogy azt jól vezessük, hogy felneveljünk fiukat s leányokat, a kik az egyház és a haza díszei legyenek; mindezt pedig leghamarabb s legbiztosabban kifogástalan példaadásunkkal.

Utoljára még a tisztességes ruházatról kellene egy néhány szót szólanom. Hisz csak volna, honnan tisztességesen és hivatalunkhoz méltóan ruházkodni, mint azt a tanítóktól követelik; mert azt mondják, hogy „vestis facit monachum“. És bizony „facit“, mert a nép nem oly könnyen látja át a tanító benső erényeit s ügyességét; fel nem fogja oly könnyen az ő erkölcsi értékét, hanem, mint az már szokás, inkább az ő külsejére tekint és ebből von magának ítéletet. És méltán! Mert amint az ember arca, szemkifejezése, szellemének visszfénye, úgy a ruházat is. A szellem visszatükrözik, mint az arc a tükörben, mindenben: a járásban, a beszédben, a tettekben és a ruházatban. Azért iparkodnunk, vigyáznunk kell, hogy mindig, ha nem is fényesen (erre nem telik), hanem tisztán, tisztességesen, az illem szabályai szerint öltözködjünk, hogy testünk külseje is állásunknak megfelelően. Isten velünk!

Bielek Károly.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A „Paedagogiai Plutarch“ 14—15. kettős füzeté megjelent Pozsonyban, mely hat — köztük 3 magyar — tanférfiu életével foglalkozik. Ez utóbbiak közül bizonyára legszebb nevet vívott ki magának Györffy Iván, az

esztergomi primási iskolának általánosan ismert igazgatója (meghalt 1883. jun. 16.), ki *kiváló helyet* foglal el azon tanférnek között, kik hazánk nevelésügyének terjesztése, a közművelődés előmozdítása, a tanítói tekintély emelése és anyagi helyzetének javítása érdekében e század második felében keletkezett mozgalmakban tevékeny részt vettek. Györffy Iván a tanítók egyik legnépszerűbb és legszellemesebb alakja, ki irodalmi sikereivel a *Magy. Tud. Akadémia* figyelmét is magára vonta, mely t. i. hátrahagyott nyelvészeti dolgozatainak kéziratát özvegyétől megvásárolta. Györffyt t. olvasóink előtt bővebben bemutatni fölösleges, mert őt már életében is előnyösen ismerték. E füzetben életirója: *Samu József*, tanítókezei igazgató, ismertnevű írónk. Ajánljuk e füzet t. olvasóink b. figyelmébe. Ára 40 kr. Megrendelhető *Drodleff Rudolfnál* Pozsonyban.

„Téli esték“ cím alatt *Bodnár Gaspár* szathmár-egyházmegyei áldozópap 1887. évi november 1-jétől egy folyóiratot indít meg, melynek rendeltetése s bevallott célja: meggyőzni az iparos osztályt, hogy neki miként a múltban, úgy a jelenben sincs jobb barátja a kath. egyháznál; visszaszerezni a munkás nép vallásosan erkölcsös életét, ég felé emelni az élet terhe alatt roskadozó szegény embert, odacsatolni szívét, küzdelmét a kereszthez, melynek tövében lett áldozattá a munka, érdemszerzővé minden verejtéknek hullása. — E programot, mely *ign. életre való és hézagot pótol*, igen jól átgondolt és felosztott 7 rovatban fogja érvényre juttatni. Mi vállalatát igen pártoljuk és ha a főt. papság és a nagyérd. kath. tanító urak minden városban vagy községben csak tíz polgárt nyerne meg, az ügy diadalt arat. A folyóirat november, december, január és február hónapok minden szombatján egy ivnyi tartalommal fog megjelenni. Előfizetési ára a könyvalakban megj. folyóiratnak: csak egy frt, mely összeg *Molnár János* szathmári nyomdatulajdonoshoz küldendő. A gyűjtő 8 előfizető után tiszteletpéldányt kap.

Buzárovits G. kiadásában Esztergomban megjelent s beküldetett: 1. *Lelki harmat*. Imakönyv gyermekek számára. Kis 32-edrét, 122 lap. Ára? — 2. *Temetési énekkönyv* kántorok részére. Harmadik javított kiadás. 12-edrét, 35 lap. — Kár, hogy a teendőkre vonatkozó utasítások nincsenek magyar nyelven közölve, mely esetben e praktikus könyvecskét a kezdő kántorok is hasznosabban értékesíthetnék. — 3. *Alkotmánytan*. A polgári jogok és kötelességek rövid ismertetése népiskolai növendékek használatára. A legújabb törvények alapján írta *Györffy János*, fővárosi tanító. Második javított és bővített kiadás 8-rét, 38 lap. Ára 10 krajcár. Könnyed gyermeki irálva s kis terjedelme kiválóan használhatóvá teszik e művecskét az elemi népiskolában. Behozatalra az új tanévre is melegen ajánljuk!

VEGYES.

Itt a példa, kövessétek! Főt. *Markovits Alajos* cseklési plébános úr ez évben tartá 25 éves áldozársága jubilaumát, mely kínálkozó alkalmat *Tüske Endre* cseklési kántortanító ur felhasználta arra, hogy a közöttük fenálló jó egyetértést mindkettőjükhöz illő módon még szilárdabbá tegye. „Nevelészetű eszméim“ cím alatt u. i. az ünnepe emlékére

írt egy értekezést és azt a plébános úrnak ajánlotta. Ezen értekezést t. olvasóinknak a mellékletben nyújtjuk, de könyvalakban is megjelent. *Tüske Endre* különben lapunk munkatársa, ki önmagát tisztelte meg, midőn a jubilánst megtisztelni óhajtott, példát nyújtván a kartársaknak arra, hogyan lehet a kínálkozó alkalmat és kedvező körülményeket — legkivált előjáróink irányában — felhasználni a sokat hánytorgatott jó viszony, egyetértés gyarapítására. hogy a pap és tanító karöltve működhessenek nehéz pályájukon.

Több a tanító mint a tanuló cím alatt érdekes közleményt hoz a győri „Tanítóbarát.“ *Aradon* u. i. a most megnyitott iskolai évben a gymnasium hetedik osztályába három tanuló iratkozott be, a tanárok pedig kilencen vannak. Ha a többi osztályok is ennek arányában vannak betöltve, akkor ott ugyancsak könnyű lesz majd év végén a statisztikai kimutatást összeállítani!

A főváros közoktatásügyi költségvetése fölött, mely a legutóbbi években a lakosság számarányához és egyéb körülményekhez képest feltűnően emelkedett, a belügyminis-ter aggodalmát fejezte ki mert, ha ez így halad tovább, megbéníthatja a város anyagi erejét s akadályozhatja más fontos ügyeknek, mint pl. a vízvezeték és csatornázás ügyének rendezését. Lám szemet szúr, hogy a főváros teljesíteni óhajtja kötelességét az iskolát illetőleg; hiszen eddig még a szükségeseket sem tette meg mind; ezért jártak küldött-ségek a polgármesterhez s tanácsnokokhoz; sok iskolaköte-les gyermek u. i. kénytelen otthon maradni, mivel az iskolák túltömöttsége miatt sehol sem fogadják fel. Bármily sokat áldozzon is a főváros évenként a közoktatásügyre, e körülmény nem mentheti föl azon kötelezettség alól, hogy a tanköteles gyermekek iskoláztatásáról ne gondoskodjék. Hogy állana oktatásügyünk a fővárosban, ha ezt szívükön nem viselnék a városi atyák sem? Még az ilyen állapotokat is irigylésre méltóknak találják azok, kiknek nincs alkalmuk személyes meggyőződést szerezni a valóban »aggályt« keltő állapotokról némely f. v. népiskolában. A főváros ismeri kötelességét s reméljük, hogy ennek teljesítésében nem alterálja semmi jóakarattal teljes leirat, mely egyedül »béníthatja« fővárosi közoktatásügyünket s »akadályozhatja« annak mielőbbi fölvirágzását!

Uj kiseddóvó intézetet és leányiskolát emelt és alapított a Hercegprimás Ó Eminentiaja *Esztergom Sz. Györgymező* városában, melyet Ó Emja nevében *Dr. Majer István* c. püspök, érs. helynök és egyházmegyei főtanfelügyelő megáldott és megnyitott f. é. szeptember hó 11-én nagyszámu és fényes vendégkoszorú jelenlétében. Ó Mga ez alkalommal *künnő beszédet* mondott, mely *Buzárovits Gusztávnál* Esztergomban nyomtatásban is megjelent. Szólt a nevelés fontosságáról s e tárgyat ó és ujszövetségi idézetekkel fejtegette; végezettil azon kérdésre adott fölvilágosítást: *miért fordítatik oly gond a leánykák oktatására?* Azért, mert a szentírás szerint: „Jó asszonynak boldog a férje“ (*Jézus Sirák. XXVI., 1.*). *Jó honleányokra, jó anyákra a hazának nagy szüksége van;* mert valamint egy hiu, fényűző, türelmetlen, házsártos, tékozló, valástalan, erkölcstelen asszonyi személy igen sok rossznak lehet okozója; úgy ellenben egy istenfelő, jámbor, szelidlelkű, gondos, tevékeny, kötelességű asszony a *legnagyobb kincs*, egy családnak *valódi örangnala*, ki a könnyelmű férfit is megtudja szelidíteni és rendtelenségektől visszatartani stb. Ezen,

**Ápoljuk az erkölcs és vallás meleg ágyát,
a szívet.**

A vallástalanság eme közönyös, sőt hideg kor-
szakában önkénytelenül is körültekintünk, vizsgál-
lódva: vajjon az Isten és felebaráti szeretet nyom-
mán fakadhatnak-e még valahol az erkölcsiség
koszorújához méltó virágok?

Erre azt a választ adhatom: Igen. Itt vannak
a gyermeki keblek s a valódi keresztény nevelés
De hát mi az a nevelés? Isten eszméje, mely a
gyermek keblében, mint csíra nyugszik, hogy alap-
pól szolgáljon ismeretéhez, és a jóban való erős-
bödéséhez, végre egyéb ismeretekhez. És, mint
Dr. Karsch L. tovább mondja, a nevelés isteni mű
s úgy csak vallásos alapon nyugodhatik; az ember
szintén Isten alkotmánya, be kell tehát látnunk,
hogy a nevelés csak vallásos alapon kezdhető és
fejezhető be. Csak vallásos és erkölcsi nevelést
képzhetünk, mert a ki Isten létét tagadja s mag-
gát *Darwin* ösétől, a majomtól származtatja, az
csak *idomítható*. Vagy ha ezen kifejezés által sértve
érzi magát, lássa be, hogy őt is Isten teremté és
pedig saját képére és hasonlatosságára.

Ha mind az ember, mind a nevelés Istentől
származik, úgy Karsch L. szerint a nevelőnek nem
lehet más czélja, mint: a szívben meglevő igaz,
jó és szép fejlesztése és azon akadályok elhárít-
tása, melyek e dicső törekvés útjában állanak.

Ez csak vallás-erkölcsös alapon képzhető.
Tehát Istennel kell kezdeni, számba venni szent
akaratát, hogy az ember az Ő tökélyeinek, dicső-
ségének és méltóságának valódi viszfénye legyen.
Igen sokan vannak most, kik fölismerik a jót és
rosszat, s mellőzve az igazságot, mégis előnyt adnak
az önmaguk alkotta ábrándoknak; tönjéneznék
ezeknek, mert hisz az ő phantazmájuk. Ezek szívük
rejtékében nem bírnak egyéb céllal az ámitásnál
s erőködnek mindenható emeltyűjükkal — a ha-
zugsággal — az igazság alapját elhomályosítani.

Az igazság rendíthetetlen alapja maga Krisztus,
ez ellen nincs appellata.

A nevelés van hivatva arra, hogy emerendíthetlen
alapra támaszkodva, tanait vezérigazságokul te-
kintve, az imént említett ábrándokat és phantaz-
mákat a kebelből gyökeresen kiirtsa.

Öntudatunk nyilvánítja, hogy nem csak anyagi,
de szellemi felsőbb érdekeink is vannak. Alig kez-
dünk eszünkkel élni, már sugallja valami, hogy
éltünk minden lendületében, örömeiben, bajában,
fájdalmainkban és vigasságunkban égre tekintsünk,
mintha éreznők szívünkben, hogy sorsunk csallhat-
lan intézője csak ott van. Mi ez a titkos sugallat?
Csírája a *hit, remény és szeretetnek*. Miután tud-
juk, hogy a hit, remény és szeretet, mint minden
jónak, szép és nemesnek magvai a szívben lak-
nak: *ápoljuk tehát a szívet, mely az erkölcs és val-
lásnak meleg ágya*.

Ezen ápolás, mint a tudós Zádory J. mondja,
már az anyai méhben kezdődjék.

Minden gondolat, ima, sóhaj, mely az anya
keblét emelte: a gyermeknek isteni tejül szolgált,

behatolt lelkéig. — A gyermek megszületik, fel-
nyitja szemeit s szerető anyjának boldog arcát
látja. Mit tesz a jó anya? Hálát ad Istennek,
hogy őt megsegítette bajában s megköszöni, hogy
anyai méltóságra emeltetett.

Megkezdi hivatását. Ápolja a gyermeket, éjét,
nappalát, sőt még egészségét is föláldozza érte s
ha a picike mosolyra nyitja ajkait, édes anyja
akkor is vele érez, osztja boldogságát s maga is
mintegy gyermekké válik.

Keresztet vet a kedves homlokára, imádkozik
mellette. Ez a gyermek számtalanszor látja

Hallja az Isten, apa, anya neveket és lassan-
kint utána mondogatja Ugyan miért kívánkozik
ama ölelő karok közé, melyek ajkára adják a lelki
és testi tápot? Mert anyjának ily eljárása bizal-
mat kelt benne s az a szeretetet szüli. Ő érzi,
hogy javát akarja előmozdítani s ebben megnyug-
szik. Hisz a jó anya nem hagyja szíve magzatát
csalódni, a kicsike tehát sejt, mintegy hiszi s
mint mondám érzi a valódi önzetlen szeretetet.
Ime ez az a titkos sugallat, ez ama isteni csíra,
melyből a szívvirágok, az erények fejlődnek.

Az apa ezeket látva, hallva, ha valódi keresz-
tény apa: odaolvad kedveseinek bájkörébe s nem
szentségteleníti meg e kedves együttlétet piszkos
szavakkal, illetlen kifejezésekkel, s durva cseleke-
detekkel, mert tudja, hogy ezek mindnyájuk szí-
vét megméltelyeznek.

Sullay jónevű írónk az ily családról azt jegyzi
meg, hogy a becsület, rend, tekintély és vallásosság
védbástyája. A tisztelet, részvét, alázat szülőanyja,
ez az emberi jóságok és kötelességek, ez az élet,
a világ, az egyház és állam természetes alanya.

Ily szülők gyermeke növekedik egyaránt test
és lélekben.

Fejlődnek, sőt növekednek azonban a gerjedel-
mek, a hajlamok, vágyak és indulatok is. A jó és
okos szülő tehát úgy tesz, mint a gondos kertész,
a hasznos és életrevaló hajtást ápolja, a nem he-
lyes irányba törekvőt lenyesi. A gyomot irtja s
kertjét minden tekintetben kellemesen hasznos és
gyümölcsöző térré alakítja.

Az ily szülő, mint minőről szólottam, midőn
hat éves gyermekét az iskolába vezeti, jelenét,
jövőjét, tehát mindenét a tanítóra bízza szíve bál-
ványában: jogosan várhatja ekkép a tanítótól, hogy
ez magasztos hivatása öntudatában összes képes-
ségét, ügyességét fordítsa a megkezdett munka
folytatására.

Ez az eljárás olyan legyen, mint azt egy ízben
már megírtam, t. i.: lágy anyagból is szemnek
is tetsző alakot gyúrjon; a kemény kőbe is ma-
radandó betűket vésson és a jéghideg szívben is
meleget gyűjtson.

A tanító tehát először ismerje meg a gyer-
meket; figyelje meg hajlamait, szokásait, ezek után
vessen számot önmagával. Eljárásának tervrajzát
készítse el. A megkezdett munkában lassan, biz-
tosan és öntudatosan haladjon. Perere se tévessze
szem elől a célt, melyet elérni akar. A gyermek

szívének érzelmét és észjárását hozza akként összhangzatba, hogy mindig csak szépet, jót és hasznosat iparkodjék cselekedni.

Igy a szívvirágai: a szeretet Isten és ember iránt kifejlődnek s elfogják nyomni az önzés, a kevelység és sok más az erkölestelenség kertjében rejlő csirákat.

Hogy a nevelő ezt tehesse, szükséges, hogy maga is vallásos és erkölcsös legyen. Tudjon bizalmat kelteni, szeressen s ébresszen szeretetet. Legyen tanítványainak atyja és mintaképe.

Járjon elő jó példával, mert ez leginkább vonz. Fő elve legyen, mindent Isten nevében cselekedni, mert a mint a példabeszéd mondja: „Ha ő segít, mi sem nehéz, ha ő elhagy, erőnk elvész“.

Iparkodjék a jót gyönyörködtetővé, a rosszat pedig gyűlöletessé tenni tanítványai előtt.

Járjon szorgalmasan templomba növendékeivel. Hisz annál szebb kép nem képzelhető, mint mikor a tanító gyermekeseregével imádkozik s így az alázatosságot utjába állítja a kevelységnek.

Van erre elegendő alkalma: a szentegyházban, előadás alkalmával a tanodában és minden munkája kezdet- és végeztével Ne féljeteek fölvilágosodott templomkerülők, Isten házának talaja nem oly síkos, mint a táncteremé és ha a gyermek, hogy külsőleg is megadja Istennek a kellő tiszteletet, letérdel, talán kevésbé veszélyes attentatumot követ el egészsége ellen, mintha télen a jégen és havon hentereg.

Kivántok példát? Menjeteek nagy városokba, menjeteek a fővárosba. Látni fogjátok, hogy sem rang, sem magasabb állás, sem duzzadt pénzerszény meg nem tagadhatja Istenét.

S ha közelebbi példa érdekel, nézd azt a méltóságos alakot, azt a született nagy urat, azt a magasztos lelkű arisztokratát, azt a haza fényét gróf Esterházyt, kit Cseklész boldog magáénak nevezhetni. Midőn isteni szolgálatról van szó, nem buzgólkodik-e nagy lelkű s nemes szívű családjával egyetemben az Úr oltára körül? Vagy a midőn körmenetek tartatnak, visszatartja-e őt a sívító szél, fenyegető zivatar, vagy a forró nap égető sugara? Nem lépdel-e ott leemelt kalappal?

S ez így van helyén, Isten úgy szereti, embernek így válik lelke üdvére.

Ti ész emberei, mit szóltok ehhez?

Meghül, vagy napszurást kap. Ne féljeteek! Ha ti napernyővel s prémekabáttal kacérkodtok a corsón és városligetben, sok érdekes s tán veszélyes mulatságnál, nekünk sem tiltotta meg Isten, hogy egészségünket célszerű ruházattal ne védjük: midőn az Ő dicsőségére cselekszünk valamit.

Vigyük csak gyermekeinket nyilvános szertartásokra, mert azok magasztossága — és a felhozott példák nagyban emelik az áhítatot.

Tanítsuk őket ezen kívül egyházi énekekre, szoktatván az Isten dicséretére.

Bármily nemes magvak legyenek is elhintve az emberi szívben, mégis azt vesszük észre, hogy a tiszta buza között is konkoly terem, mert a gonosz közéje szórta.

A nevelő tehát gyomlálja azt ki és ápolja az erényt.

Ehhez igen nagy türelem és kitartás kell, de ha van akaratunk, módot találunk.

Ébresszük fel a gyermekben a tisztelet, szeretet és barátság érzetét. Erre számtalan példánk van. Tiszteljed atyádat és anyádat, mondja isteni mesterünk. S mily szép példa erre ő maga; jutalmat is ad: hosszú életet.

Tiszteljük a törvényt, a kort, az előkelőt, az érdemet, a szorgalmat, a művészetet, a tudományt. Tiszteljük minden felebarátunkat, hisz mindnyájan egy mennyei atyának gyermekei, tehát egymásközt testvérek vagyunk. A tiszteletből fakad azután a szeretet és barátság nemes virága. Akkor nem fogunk minden botlást bűnnek tekinteni, vagy minden csekélységből megbántást magyarázni, a mi felebarátunk ellen boszura forralna.

Szem előtt kell tartani azt, hogy gyarló gyenge emberek vagyunk. Így tehát különösen óvakodjunk az itélet mondástól, rágalom, megszólás és ócsárlástól. Egy megbántó szó sokszor jobban fáj, mint az arcul ütés. Neveljünk önértetet gyermekeinkben.

Ide tartozik még a kiméletesség, melylyel a szegény ügyefogyottak irányában tartozunk és az alamizsnálkodás. Hisz Isten azért adott nekünk ép tagokat, hogy nyomorukon segítsünk, azért kenyeret, hogy velük megoszszuk.

Szoktassuk tehát a gyermekeket mindenki iránt tiszteletre. Üdvözöljön mindenkit. Legszebb köszöneti mód, a melyről minden ember ránk ismerhet, hogy Isten fiai vagyunk, ez: „Dicsértessék a Jézus Krisztus“.

Legyen a gyermek szelid és engedelmes, becsüljön meg mindenkit, bármily sorsban legyen is az.

Legyen növendékünk igazszóló. Ne engedjük meg a folytonos árulkodást, mert ez egyeseket hazudozóvá, elbizakodottá, szemtelenné tesz. Ha ítelnünk kell, mindig az igazság lebegjen szemünk előtt és csak szeretettel büntessünk. A szeretet viszont szeretetet szül s engedelmességre ébressz.

Van jó, van balsors, melyek mint éj és nap váltakoznak. Vannak, kiket a sors kegyenceikké tesz, s a boldogságot mégis ritkán adja meg nekik. Ezek a szerencsében is szerencsétlenek. Földi pompában élnek, bőségben fürödnek, de ezt előbb-utóbb megunják, nekik változatosság kell s így mindig nagyobbra, többre vágyanak, azaz hiányzik náluk a megelégedés.

Mások, kik kevésbé szerencsések, mégis boldogok lehetnek, ha Istenbe helyezik bizalmukat s reményüket benne öszpontosítják.

Oltsa el a nevelő a nagyravágyás szikráját, nehogy lánggá nőjje ki magát, említse föl Jób békétürését s hasonló példákkal igyekezzék megmagyarázni azt a gyermeknek, hogy végcélnak az égben van és ha erkölcsös életet élünk, Isten mindenért kárpótolni fog odafönn.

Serkentsük őt arra, hogy Istenben bízzék, s ha az emberek elhagyják is, a mennyei atya megsegíti; Szép jelét adá Istenben való bizodalmának

VI. Károly. Midőn a török háború újra kitört 1717-ben, Eugen hercegtől búcsút véve, így szólt: Édes hercegem! Én Ön fölé oly tábornokot állítottam, kinek nevében folytatandja Ön minden működését. Eme szavak után egy drága kövekkal ékesített feszületet kézbesített neki, mely alá ez vala vésvé: Jesus Christus Generalissimus. (Aszalay.)

Foglalkoztassuk a gyermeket folytonosan, mert az életerő olyan, mint a malomkő, mely, ha nincs mit morzsolnia, önmagát koptatja. A tévlenség sok bűnnek szülőanyja, a munka pedig edzi a testet s így szaporodik erőnk, ügyességünk, könnyebben fáradunk Istenért; ha kell, hazánkért s önmagunkért.

Ha mindazt megteszszük, a mi Istennek tetszik s felebarátunk javára van, akkor erényesek vagyunk.

Minden gondolatunkban, cselekedetünkben és szavunkban Isten bírálatának vagyunk alávetve s ez öztönöz minket a jóra. Sokszor eszünk tán mást sugall, de a szív és a jó lelkiismeret a jóra térítnek.

Jézus egész életében alázatos és szelid volt, tehát Ő volt az erény mintaképe. Az erény már meg van a gyermekben, míg a fölfuvalkodottság, önzés, irigység s más bűnyökerek ki nem irtják. Azon legyen tehát a tanító, hogy növendéke ne képzelje magát pl. igen jónak, szépnek, szorgalmasnak stb., hanem vizsgálja önnön hibáit, viselje magát úgy, hogy Isten előtt kedves legyen, fékezze vágyait s igyekezzék akarátának, ha rosza hajlandó, parancsolni; vagyis tanuljon önmagán győzelmeskedni. Ne óhajtson mindent bírni, mert ez kapzsiság s vágyait soha ki nem elégíti. Ha valakinek az a célja, hogy mindent magához ragadjon, ha nem is veszi hasznát, míg másokat megkárosít, mert fölöslegével segíthetne rajtuk: az fösvénység. Ez pedig irtó ekéje a szeretetnek, könyörületnek és rokonszenvnek. Ez hátat fordít a nyomorban küzdőnek, elzárja fülét Isten parancsai előtt s az irgalmasság cselekedeteit nem tudja gyakorolni, mert szíve megkérgesedett. Annak a kincs mindene, tehát Istene is.

A dicséretre legméltóbb erény a hála.

Hisz legrútabb a hálátlanság, mondja a példabeszéd. Igen sokszor feledi a gyermek ifjúkorában azt, mit mint gyermek kapott.

Feledi édes anyja szenvedését, önfeláldozását és önmegtágadását. Mi ennek oka? Nem volt kellőleg emlékében tartva, vagy szünetlen más jók után sovárgott. Okozza ezt a nevelés felületessége is. Szoktassuk a gyermeket arra, hogy mindent kérjen s megköszönjön. Ha valaki szívességet tesz vele, igyekezzék visszaszolgálni. Tegyük szívessé, előzékenynyé. Ne legyünk akarátának rabszolgái. Egyáltalán ez a szó „akarom“, miután igen kemény, lágyítassék: „kérem“-mé. Mondjuk meg neki, hogy a hálátlan nem érdemes jótéteményre s előbb-utóbb részvét nélkül marad. Rójuk le hálánkat Isten iránt imáinkkal, minden alkalommal. Szülőink iránt engedelmisségünkkel s különösen gyámolítsuk őket aggkorukban s ne kese-

rítsük meg vénségüket. Azon föld, hol születünk, melyért atyáink vére folyt, melyhez szülőink, rokonaink, barátaink és gyermek-éveink emléke köt: hazánk. Itt ringatták bölcsönket, Isten napja itt veté ránk először sugarait. Ez a mi második édes anyánk. Szeressük, ápoljuk zengzetes nyelvét, mert ha ezt nem teszszük, nem lehetünk valódi gyermekei s egymás közt igazi testvérek. Honszeretetünk szülte összetartásunk, bátorságunk, önfeláldozásunk tegyen bennünket, ha kell, hőssé. Azért énekeltesünk gyermekeinkkel lelkesítő dalokat, mint a görögök tették. Válogassuk ki a történelemből a lovagiasság, hősiség és rettenthetlenség vonzó példáit, hogy vészes időkben Hunyady*), Zrinyi, Dugovics, Eszterházy**), Leonidas, [Miitiádes önfeláldozását szem előtt tartva, nagy tettekre hevítésék fiatalosságunk. Sokszor fáj az embernek ama bánásmód, melyben mások részesítik. Vannak, kik megfélekednek arról, hogy emberrel beszéljen. Mi ennek az oka? A kevélység és a hiúság. Föltűnési viszketeteg, alantabb sorsuak, hasonranguak s fölebbvalók fölött való úrhatnámkodási vágy, mely a szelídségnek ellenlábasa. S mit szül ez? Elbizakodottságot, megvetést s végre egészen kizárja a szeretetet.

Tudjuk, hogy ez főbűn, mert számtalan rosznak anyja. Az embert vakká teszi, megtompítja az elmét, az értelmet megroncsolja, a jó iránt közönyössé, hideggé, részvétlenné tesz. Sárváry E. találóan mondja a következőket: A kevélység nem tud tanácsot adni, cselekvése roszt irányú, rest, nyugtalan, zavart, veszekedő, arra törekszik, hogy ő uralkodjék, mások megbukjanak. Mily nevetésges, hisz az üres kalász mindig meredtebben áll, mint a telt.

Ha nagyobbakat irigylünk, az hitványság, ha

*) Hunyadyról, kinek lángoló hazaszeretetét senki sem tagadhatja, tudjuk, hogy Isten és egyháza iránti szeretetét még halálos ágyán is avval bizonyította, hogy nem találta magát méltónak arra, hogy az Úr, az ő hajlékába lépjen, hanem igenis, hogy hordágyra téve ellankadt tagjait, ő kereste fel az Urat saját hajlékában.

**) Nagy-Vezekényben Bars vármegyében 1652-iki évben 300 magyar harczolt 4000 török ellen, s 48 magyar és 800 török hullott el. Ugyanez alkalommal 150 magyar fogoly szabadult ki a török rabságból és négy hős Esterházy veszté életét. Emlékek minden igaz magyar szívében él, emlék-kövek pedig pyramis formában a vezekényi mezőn áll ezen felirásokkal:

Siste Viator, Lege In Hoc campo uno die una ex Familia Quatuor Heroes invicti cecidere: *Ladislaus II. Comes Estoráz, Perpetuus in Frakno s. c. R. A. Mattis Consiliarius. Emeritus Praedii Papensis supremus capitaneus.*

Franciscus VI. Estoráz, Praedii Gyarmath supr. Vigiliarum capitaneus.

Thomas II. Estoráz, Praedii Levensis Vice capitaneus.

Caspar I. Estoráz Eques Auratus.

Fatalis Sanguis Estorady Mars Turceicus Erravit Voluit Fatalis esse Non Fuit Quia Viro Quos Necuit Non Totos Exstinxit. Hic Ter Gemina Rosa Esterháza Effloruit In Novam Purpuram Quatuor Heroum Sanguine Rigata Ergo Martius Hic Campus Est Quem Nec Sola Jam Habebat Roma Heroibus Esterházy Debet Hungaria.

Hujus Tam Invictae Hoc Monumentum P. P. Emeritus Esterházy Vt PraepositVs MaIor CapItVLI st: IgonI-ensIs pro Debito eIVs bono perLVstrans.

alantabbakat kicsinylünk, meg van az erkölcsi gyávaság.

Legyen itt az erény a kulcs Szeressünk mindenkit s akkor Isten és emberek előtt kedvesek leszünk

Nézd csak azt a képzelődőt, oly dolgokról beszél, miket nem ért; bátorságával kérkedik, pedig gyáva, igazságosnak mondja magát, pedig részrehajló; önző, pedig hazaszeretetről dicsekszik.

Ne dicsérd, vagy igen ritkán dicsérd a gyermeket szemben, mert később mindig kielégítés után fog vágyódni s csak a magasztalás elégitendi ki. „Seume“ mondja: Ott, hol a kitüntetési vágy kezdődik, végződik a benső érték. Zabolíazzuk a boszúvágyat. Ne sértsünk. Vigyázzunk, hogy megvetésre méltót ne tegyünk vagy mondjunk. Legyünk szelidek és jóakarók. Mutassunk türelmet, szerényen, okosan, hogy lássa az ég, miszerint tanítványainknak méltó példányképei vagyunk. Tegyük ellenségünket szelid bánásmódunkkal barátunkká, óvakodjunk a civakodástól s vessük be mindezeket a ránk bizott gyermekek szívébe. A gyermek legtöbbször szeret mint bíró szerepelni, megbántóján legtöbbször megboszúlja magát, ha lehet, megveri, ha nem, kicsúfolja, kigúnyolja s piszkos szavakkal illeti.

Adjuk tudtukra, hogy a gyermek bírái a szülők és a tanító, ezeknél keressék sérelmeik orvoslását. Különbösen legszebb a bocsánat, ez mindig szelidségre vall, a boszú vadságra.

Ha meg nem bocsátasz, akkor imádban Isten átkát hívod magadra, mondván: „Úgy bocsásd meg vétkeimet, mikép én is megbocsátok az ellenem vétetteknek.“ (Anastasiusz.)

Még egy van, mit legelől kellett volna említenem, mint az erények örét és fenntartóját: ez a szemérem. De mert most, midőn a gyermeket visszaadom szülőjének, néhány szót akarok hozzájuk intézni, utóljára halasztottam, hogy eléje helyezzem mindennek.

Úgy vigyázzon az ember a szeméremre, mint szemefényére; nevelő barátom, erre szent kötelességed különösen örködni.

Óvd, intsed és figyelmeztessed a gyermeket, hogy kerüljön minden oly bűnbaktériumokkal telt helyeket, mint pl. a koresma, vagy a duhajkodók tanyája. Ha civodást lát, illetlen beszédeket hall, távozzék. A szemérem Isten utolsó kegye, mondja sz. Bernát, a ki ezt is elvesztette, közel van a bukáshoz.

Anyák és apák! Minden szavakat jól meggondolva ejtsétek ki a gyermek előtt. Cselédjeitekre jól vigyázzatok, nehogy gondatlanságtok lányaitokban boszúlja meg magát.

Vigyázzatok szemükre, hogy ne gyönyörködjenek oly dolgok látásán, melyek az ártatlanság védelmét elűzik. A lánysemérem, mondja Kisfaludi K., hasonló a nyílt virághoz, ha egy levele letörik, a többi önkényt utána hull.

Őrizzétek a fiúk testét. Az ártatlanság a lélek köntöse, s úgy vagyunk vele, mint az ünnepi ru-

hával, vigyázzunk rá, míg tiszta. Az első szennyfolt kellemetlen érzést szül bennünk, de a második szennyfolt már nem bosszant annyira, a harmadikat, negyediket már alig vesszük észre, mert vigyázatunk nagyon csökkent, rövid idő múlva az ünnepi ruha piszkos rongy leend.

Jó szülők! Ne hagyjátok lányaitok arcát piros festékekkel undokítani, hanem őrizzétek a szemérem pírját, mert ez a legszebb szín.

Midőn ezeket megtetted és a szülőknél jóakaró tanácsot adtál, megtetted, nevelő barátom, kötelességedet s megérdemled, hogy kalapot emeljenek előtted. Lásd el azonban még növendékeidet szellemi útravalóval, midőn őket átadod az életnek.

Gyermekeim! Jövőtök anyáitok kezében van. Ők művelnek ki titeket s oly példát adnak, hogy azt szenvedély, idő soha meg nem semmisítik.

Szeressétek szülőiteket s csókoljátok meg azt a kezet, mely veletek annyi jót tesz. El ne felejtsetek tanácsaikat. Imádkozzatok atyátokért és anyátokért reggel-estve!

Az iskolában a gyermeket az erkölcsiség és valóságosság tejével tápláltuk, de csak mint gyermeket. Az ifjúnak kevés a tej, más ételekre is van szüksége. S ő táplálkozik. Társaságokba megy, olvas, lát és tapasztal.

Minők a mai társaságok? Tudjuk! Hall ott mindent, mert az *ész* beszél és a *tudomány*. Vagyis a mai kor fölvilágosodottsága.

Egy-egy bajszkereső úrfi vajmi sokat tud regélni kalandjairól, táncosnőkről, agarakról, kártyáról, lovakról, vadászatról, no meg champagneről. A kitornourözött gyengéd nem pedig képzelt hódításairól, őt csiklandó dolgokról, a pipere és fényüzésről, egy kis babona is elkel; meg a mihez legjobban értenek, az illemről, táncról, divatról stb. Háziasság, szerénység, munkásság, vallásosságról s egyáltalán erényről szólni nem szabad, mert az a társaságban unalmat szül. Most már csak vedd elő kedves tanítványom azt a tárházat, mit az iskolában gyűjtöttél, mert látod, hogy nagyon zavaros áramlatba kerültél.

De olvasnod kell, hogy ismereteidet bővítsd, s hogy szórakozzál. Mily sok érdekes szenzációs regényt bír fölmutatni a mai könyvpiac Ella, Bella és Arabella nagysámokról. S mily kecsgettők pl. a nőszöktetés, a lovagiasság elkerülhetlen kelleke, a párbaj stb. Dobjd el! Vedd elő a morális irodalom gyöngyeit, azok megszilárdítanak abban, mit eddig nevelődtől hallottál és tanultál, míg ellenben azok a túlságos érdekesek lerombolják benned, mint vallás-erkölcsös ifjúban a fáradság, szorgalom és kitartás vívmányait.

Az említett társaságok tagjai téged nem értenek meg, mert más szellemben neveltettek, más éghajlatban nőttek fel.

Ne törődj te avval. Te Istenért, ők önmagukért élnek. Végcélod az, hogy másokat boldogíts s majdan égben magad is boldoggá légy; ezeké, hogy feltűnjenek — s elfeledtessenek.

Tüske Endre.